

KLIMAATVERANDERING IS MEER DAN EEN MILIEUPROBLEEM

Burgerlijke ongehoorzaamheid is niet nieuw. De geografische en demografische reikwijdte van dit soort verzet neemt wel merkbaar toe. Denk aan Occupy Wall Street, Black Lives Matter en het recente protest tegen de North Dakota Access Pipeline, waarbij de funeste kant van de globalisering wordt gehekelde. Een ander recent voorbeeld is het Duitse Ende Gelände ('Tot hier en niet verder'). Deze verzetsgroep is ontstaan in de nasleep van de 'mislukte' klimaattop van Kopenhagen in 2009 en wil burgers van uiteenlopende ideologische strekking mobiliseren, van gematigd links tot radicale anarchisten. Hun boodschap: klimaatverandering is naast een milieuprobleem ook en vooral een sociaal rechtvaardigheidsvraagstuk gericht op de these dat ecologisch burgerschap vooral om de collectieve voetafdruk en structurele verandering moet gaan. Met het oog op concrete actie stelden zich in mei 2016 zo'n 4000 burgers kandidaat om in een 48-urenactie van burgerlijke ongehoorzaamheid een Duitse bruinkoolmijn te bezetten. De bedoeling van Ende Gelände was heel nadrukkelijk om 'iedereen' te betrekken en dus publieke legitimiteit te verwerven, zonder te verzaken aan de nood aan een radicale systeemtransitie. De actie trok vooral jonge, linkse blanke middenklassers aan, bestaande uit ervaren activisten, maar ook niet-activisten die zich initieel niet konden voorstellen de grenzen van het goed gedrag te overschrijden, maar wel bereid waren

Om te overleven moet Ende Gelände politiseren en via sociale strijd rechtvaardigheid claimen

sociale en juridische regels te overtreden in functie van wat zij als het collectief belang zien.

Een van die 4000 deelnemers was de auteur van deze scriptie, voor wie klimaatverandering meer is dan een milieuprobleem. Hij onderbouwt zijn betoog met de stelling dat als de bijdragen aan klimaatverandering extreem ongelijk verdeeld zijn tussen rijken en armen en als de negatieve gevolgen ervan de globale armen disproportioneel harder treffen, klimaatverandering in de eerste plaats een sociaal rechtvaardigheidsvraagstuk vormt. Hij focust met een sociologische achtergrond op de manier waarop een actiegroep vorm krijgt en op de relaties tussen de deelnemers onderling en tegenover een gemeenschappelijk publiek (politie, overheid en de mijnexploitant). Voorts spelen emotionele spanningen tussen de individuele overtuiging en die van de groep mee en tracht de auteur op basis hiervan een dominante stijl van politieke interactie in de actiesetting te ontrafelen. Concreet onderzoekt hij in welke mate Ende Gelände de deelnemers in staat stelt ecologisch burgerschap in de praktijk te tonen en te ervaren.

De auteur nam hiervoor als 'participerende observator' gedurende enkele maanden deel aan trainingen, de actie zelf en de debriefing. Hij sprak ook met actievoerders. Een dilemma dat hier werd ontwaard, was de afweging tussen 'civiel' en 'onciviel' actievoeren. De auteur oordeelt dat een hybride vorm van 'civiel anarchiseren' de grootste kans op slagen heeft. Hierbij worden

Ewoud Vandepitte studeerde in 2016 af als Master in de Sociologie aan de UGent. Zijn scriptie wordt in de loop van 2017 verwerkt tot wetenschappelijk artikel. De titel van zijn scriptie is 'Tot hier en niet verder: een etnografie over groepsstijl en burgerschap bij bezetters van een bruinkoolmijn' onder promotorschap van prof. dr. Lesley Hustinx.

Ende Gelände in actie; Bron: Flickr

civiele en 'onciviele' elementen beschouwd als deel van de brede actieconsensus – het spectrum waarbinnen wat ondernomen wordt aanvaardbaar wordt geacht. Niet iedereen gaat dus met alles akkoord: "Door gedeelde grond voor interactie te voorzien kan een politiek gevarieerd publiek aan de actie deelnemen op een manier die de publieke legitimiteit niet ondergraaft; met een radicale boodschap van systeemverandering, in een versturende actie, en dit gebaseerd op brede anarchistische principes" (p. 63).

Van belang voor het overleven van Ende Gelände is dat het niet blijft bij de optelsom van aanpassingen in de eigen levensstijl, maar dat rond klimaatverandering een politiserende kracht kan worden gevormd om via sociale strijd rechtvaardigheid te claimen. En dat is misschien wel de moeilijkste opgave. De hybride actievorm als een gulden middenweg tussen "te civiel om te marginaliseren en te anarchiserend om te incorporeren" (p. 63).

Een belangrijk punt van kritiek gaat over het ethische dilemma rond de werknemers van de mijn. De werknemers dragen de facto bij aan klimaatverandering, maar zijn er evengoed het slachtoffer van. Het ontbreken van de rol van de werknemer in dit actieverhaal geeft een onvolledig beeld van wat de auteur beoogt met sociale rechtvaardigheid, aangezien deze rechtvaardigheid blijkbaar toch niet helemaal inclusief is. Daarnaast is het uitblijven van een bespreking van de opvolging van de actie in de media of door gelijksoortige actiegroeperingen te betreuren. Zo kon immers worden nagegaan of Ende Gelände het potentieel heeft zich te ontpoppen tot een relevant collectief met voldoende legitimiteit en geloofwaardigheid, dat toch zonder barrières op blijvend radicale wijze structurele verandering kan bepleiten. Tot slot heeft de actie volgens Ende Gelände geleid tot het niet-uitstoten van ongeveer 16.000 ton CO₂ (vier ton per deelnemer) of de halfjaarlijkse uitstoot van de gemiddelde Belg. Hoewel de auteur enkel deze bron aangaf, plaatst de combinatie van de korte tijdsperiode van de actie en de grootteorde van de productie door één bruinkoolmijn, de mondiale klimaatknooppunten en de politieke ambities om hier gevolg aan te geven toch enigszins in perspectief.

Literatuurselectie

Vandepitte, E. (2016) Tot hier en niet verder: Een Etnografie over Groepsstijl en Burgerschap bij Bezetters van een Bruinkoolmijn. Masterproef Sociologie, Universiteit Gent.

Nicolas Dewulf is (nicolasdewulf@gmail.com) is MSc Geografie en MSc. Politieke Wetenschappen (UGent), redacteur van AGORA en werkzaam als studiemedewerker bij Groen.